

ИЗЛАЗИ

четвртком и недељом

ЦЕНА:

за 1 месец 1 динар

или 1 круна

Претплату примају све
поште у Србији и
иностраниству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

ПРЕТПЛАТУ ТРЕБА СЛАТИ:
Стеви М. Веселиновићу
проф. БогословијеНЕПЛАЋЕНА ПИСМА
НЕ ПРИМАЈУ СЕ

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ:
Кнежев Споменик бр. 9.

БРОЈ 15 ПР. ДИП.

БРОЈ 15 ПР. ДИП.

Промена у Уредништву

Данашња земаљска правда хтела је да наш уредник и драги пријатељ Јанко, човек добар, одлежи три месеца тамнице, због увреде нанете путем штампе г.г. Пери Тодоровићу и Владану Ђорђевићу.

Јуче је у пратњи нас неколицине другова отишао у Управу да се преда.

Јанко је сиромах слаб и здравља оронула и два су му лекара издали уверење: да не може остати у затвору, ако се неће да то постане од убитачних последица и за сам његов живот. С тога, нама његовим пријатељима, овај расанак још теже пада. Ми се не лишавамо само пријатног друштва овог доброг човека и драгог друга, него још за све ово време морамо страховати за његово здравље.

Ово лишавање слободе нашег пријатеља, који је био уредник „Звезде“, изазвало је промену у уредништву. Брат Јанков, г. Степа Веселиновић, заступаће Јанка као уредник док овај тамнује. Читаоци „Звезде“ неће у овој промени ништа изгубити, нити ће то осуетво осетити, али ће оно у толико више болети чланове уредништва — његове другове.

Ми смо уверени да ће сваког честитог човека, који на правду и доброту дражи, уцвелити ова вест о тешкој судби Јанковој. И то нас теши, а то треба да теши и Јанка.

УРЕДНИШТВО,

НОЋНИ НАПАД

Тамо где Дрина кроз клисуре хуји
И мрко стење преврће и пере,
Где оштар ветар преко платна дере,
И у пењини тајанствено бруји, —
Шумица мала пружа се уз реку,
Обрасла шибљем и големом травом,
Дрина је чува к'о светињу неку,
И чисто крај ње пролази са стравом.

Ту једне ноћи, пре стотину лета,
Омркну тајно једна мала чета:
Тридест другова, чета одабрана,
Пушком и ножем спремна оружана! . .
Мрак беше пао на брегове сиве,
Поспало све је, нигде душе живе,
Само над гором што се ветар чује,
И у долини талас одјекује. —

Тад с оне стране чу се шапат неки,
К'о људски жагор близак, недалеки,
Лупнуше весла, а шум њихов тајни
Ноћ брзо сакри у свој вео тамни;
Небо је мрачно, не види се ништа,
Тек чујеш луну крме у таласу —
Шајка се ближи; а у томе часу —
Осуше пушке из тајна склоништа!

На овај плотун, други плотун осу,
Жар се по води и по шибљу просу! —
„Напред, јунаци! Хај, не дајте, роде,
Душмани клети, да до нас доброде! . . .“

Још једна ватра у тами и ноћи,
Још један узвик у немој самоћи,
И борба стаде; пушке већ не бију,
Последња пуче, па се све умири,
Само шум неки журно се рашири,
К'о дубок уздах рањених прсију,
Шкрипнуше даске, талас тужно јекну.
И сетно, болно, долином одјекну . . .

Свануло давно; благо ветрић душе,
Блистају стене врлети и равни,
Магла се диже, провале се пуше,
На Чауш лете праменови тавни;
Над густим лугом играју се зраци,
Сломљене гране, опаљена трава, —
Ту мртви леже соколи јунаци,
Бледо им лице светлост озарава.

А крај обале, што је излокана,
Где Дрина тутњи да пут себи нађе
Љушка се комад разбијене лађе,
И на њем парче крвава турбана! . . .

14. април 1899-г.

Сокољанин.

МАЛЕРОЗАН ЧОВЕК

— И ЈОВАНОВИЋ —

(СВРШЕТАК)

У том стигоше и трећа трамвајска кола. Ми потрчасмо прозору да видимо иде ли Тома. Нисмо се преварили. Тома скочи из кола, али некако цеп од горњег капута незгодно закачи за тесак жандаров, који стајаше баш на излазу од кола као што увек жандари и стоје, и Томин капут, од чепа па до доњег шава одвоји се као режањ од полутке сланине.

Тома дохвати оцепљени крај и у брзини улете у салон сав модар као чивит.

— Малер! викну и погледа на капут у ону резницу тако жалостиво као дете кад изломи лутки ногу, или као човек кад изгуби нешто.

Седосмо сви троје а Влада се пожурри да изјави своје дубоко жаљење за случај са горњим Томиним капутом. бацајући сву кривицу на постојеће стање које није у стању да капуте својих чиновника одржи у добром стању, но да им баш јавни органи постојећег стања цепају цепове.

— Али, хвала Богу, кад си ти жив и здрав рече Влада а остало је све лако. Време је и иначе топло да можеш комотно ићи и без врекапута, нарочито ако буде било женског друштва код Мићине куће.

— А шта? Зар ће бити штогод вечерас? — упита Тома Мићу врло умиљатим гласом, а вода му пође на уста. Тома није био велики гурман, али је своје симпатије највише поклањао домаћој кујни. — Није ми до вечере, али волим онај мирис домаћег јела, јер ми дотужало код „Две мачке“ . . .

Још би Тома причао да нас смех Владин не прекиде. Насмеја се колико га је грло доносило, а одмах додаде врло учтиво: — Pardon, госпођо, да вам ми не сметамо штогод? ..

Али из салонског кута закрешта нештимовани глас дебеле госпође:

— Није ово, господо, никакав безобразлук, па да би ви имали право на смејање; мој је обичај да се при поласку са мојим сином увек пољубим. Ви сте... ви сте... ви сте, господо, ...али нећу да вам кажем ништа; задржавам право да вам то кажем кад вас првом приликом сретнем са мојим мужем...

Влада јој не даде да доврши.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Са особитим задовољством чекам ту zgodну прилику, госпођо, али жао ће ми бити ако тада не буде са вама и ваш син, ха, ха, ха ха...

Дебела госпа огрну мантилет и у пратњи свог сина изађе из салона и оде у густу помрчину.

Док се ово дешавало с Владом и госпођом, ми нисмо ни обраћали пажњу на Тому, али кад госпођа оде, тек тада спазисмо да Тома нешто пише.

— Стој! Не смеш да кријеш! рекох ја Томи, још у тренутку кад је хтео рукопис да стрпа у џеп...

— Није лепо да нас без икаквог права вређаш, добаца Мића. — У једном интимном друштву не сме бити тајне.

Обрни, осврни и Тома попусти. И пре него што извади рукопис, он се осврну десно и лево, па кад виде да је салон празан, извади хартије.

Господо! Свакако ћете ми одобрити што сам у реферату додао и случај с овом госпођом. Не знам како ви мислите, али мени се чини да је наступило рђаво време: даме се љубе и улицом и у канцеларији, и у гостионици и свуда. Господо, ја држим да је један симптом времена које озбиљно наступа, тј. време, у коме људи морају бити жене и чувати се јавности, а жене постаће људи које не зазиру од јавности.

Томину декламацију прекиде Мића: — Браво, Томо твоја дужност и у овој прилици бриљира и ја ти честитам.

Ми, следујући Мићи сви тројица пружисмо руке, а Тома задовољно заблагодари друштву, благода рећи таквој другарској искрености.

— Али! Једно ти не ваља, Томо, узвикну Влада. — Кријеш, кријеш, брате, а то није лепо, јер ти сад ниси у канцеларији, па да можеш тако радити. На среду с рефератом!

— На среду, на среду, повикасмо и ми.

Тома немаде куда; разви горњи табак, и ми прочитасмо:

„Господ. Министру тога и тога министарства.

По наређењу г. секретара, изашао сам данас на лице места и по тужби управника поште и телеграфа учини увиђај Г-ђица С. оптужена за дати пољубац г. мало *n.* не одриче, али тврди да је то пријатељски растанак њен са сином човека, који је био отац старојко рођеном стрицу њеног кума, и то кад је овај полазио на пут у М. Мокри Луг, дакле, кад је било питање: да ли ће се она још који пут са г. мало *n.* видети. Из саслушања двојице практиканата тога одељења, види се да је у том одељењу уобичајено љубљење, и то је тако било пређе и са г. управником све до прошле године, од кад је г. ђицу С. усинио начелник оног министарства, јула месеца, одмах после смрти његове добре жене, уважене г. ђе Л. И кад ово све овако стоји, тј. кад је љубљење већ постала насушна потреба тога одељења, тим пре што на г. ђицу не може пасти никаква сумња, јер се она пређе сваког јутра и са господином управником љубила, а

иначе је уважена поћерка, још уваженијег г. начелника. — мишљења сам да г. ђица С. за ово дело није крива, а тужиоца, г. управника, требало би преместити у другу станицу, како би код персонала ове станице вратили пређашњу слогу и љубав, којој су и странци завидели.

Благодаран г. Министру на поверењу, понизни,
Тома, писар министарства.

Примедба. У мом личном животу уверио сам се да жене јако изигравају јавност, те би у интересу морала и угледа државног, требало забранити и женама да се у јавности појављују, будући је слична забрана људима саопштена, а зато им допустити да су у својим будоарима, канцеларијама итд. слободне да исказују своја мишљења и пипателно, као што и људи раде.

Сличне установе завођене су и у другим државама, кад год се хтело обрнутим поретком да путује.

Тома писар.

— Живио! захори се као из једног грла, а Владин глас одјекну: — Још три флаше пива.

И здравице нису изостале. Мића изјави наду да ће наступити дани кад ће и ова земља награђивати савесне чиновнике, па да таленат Томин једном засветли са вишег места.

— Живео, живео Тома! као из једног гласа, а брда и лугови одјекиваху.

— Господо, последњи воз, викну келнер.

Ми сви потрчасмо, и тек код Цареве Куприје, приметисмо да нам нема Томе

Само што смо ушли у Мићину кућу, а киша осу, к'о што Бог хоће. Нисмо стигли на вечеру, али смо бар благовремено на мезе, које се затекло на столу.

Услужна Мићина мати, не даде нам ни оданути како треба, а већ се осу оно њено гостољубиво: Делате децо; ево шунке; мало пилећа печења; лепа сира; деде, благо мени, ви сте ми огладнели.

И заиста! Ми се нисмо много ни мучили. После десет минута ми смо се већ куцнули чашицама пуним руменике.

— Јадни Тома! рекох Влади. — Баш нема среће!

Да ли ја то рекох, или не, — тек се у кухини зачу прасац, а одмах за тим и Томин глас: — Ех, ех! Како то! Баш случајно, верујте, са свим случајно!

Потрчасмо сви у кухину; Мићина сестра купи полупане шољице, мајка брише кафу са Томиних хаљина. Урнебес!

— Шта би, по Богу брате? упита Мића.

— Ето, ја понела кафе, а г. Тома на врата, па право на послужавник, — и ту се једва уздржа а да се не насмеје. Ми лепо поцркасмо; женскиње само пишти у соби, а јадни Тома не знам шта му је горе: или стид или зима. Покисао

до костију, а доња половина кошуље од отвореног преника сва црна од кафе.

V

Писале три дана кад смо били на ручку код „Две мачке“, Тома нам добади један полузваничан лист, у коме прочитамо:

Премештен. Управник поште премештен је за управника те и те поште у унутрашњости. Крајње је време било да на ово место дође угледнија личност

Унапређен. Г. Тома писар Министарства постављен је за писара I класе истог министарства. Честитамо.

Добила одсуство. Г-ђица С. телеграфисткиња главне станице добила је шест месеци одсуства ради поправке свог порушеног здравља, и отпутовала је са својим поочимом г. Н. Н. начелником министарства у Абацију.

ГДЕ ПОМОРАНЦЕ ЗРУ

од
Н. А. Љејвина

(НАСТАВАК)

LXXVI

Покрај њих стајаше човек у похабану оделу па се непрекидно клањаше. Cicéroni... говорио је он. — Basilique de St. Marc...

С друге стране долази им такав исти човек, који подизаше капу у вис и говораше:

— Cattedrale.. Palazzo Ducale.. Je suis ciceroni madame...

Глафира Семјоновна уздрхта од неочекиване појаве ових, похабаних лица.

— Шта је ово? И овде вође? Не треба нам ништа, не треба, сами ћемо све прегледати, одговори она и поведе људе у цркву св. Марка.

— У цркви се преставише нови чичерони и нудише своје услуге. Један од њих, не дочекавши позива, дрско стаде напоредо с Ивановима и Коњурином и рђавим немачким језиком стаде им тумачити знаменитости храма. Николај Иванович је неколико пута одмахивао на њ руком и цедио кроз зубе реч: „марш“, али спроводник не одустаде

— Нека иде и брбља. Све једно, од нас се неће помоћи, проговори Коњурин.

Друштво се мало бавило у цркви, па изађе на трг. Досадни вођ опет беше с њима. Он је већ прешао од погрешног немачког језика погрешном француском и нудио Глафиру да обиђе стаклену фабрику.

— Одлази, кад ти се каже! повика Николај, али вођу ни бриге није, него се узе клањати и брбљати.

Глафира се осмену.

— Овај цабе нуди, вели: „не тражим ништа од вас, него ћу вам још дати подарак за успомену на фабрику“, преведе Глафира.

— Какав је то комендијаш? пита Коњурин. — Води цабе и даје дар! Па нек нас води, кад је цабе.

— Да.. Још ме уверава да је фабрични агент, настави она.

— Диван фабрикант, кад такову битангу држи за агента! одману главом Николај Иванович.

Пођоше. Стаклена галерија беше ту, на пијаци, изнад галерије дућана. По степеницама, које је време скоро појело, попеше се они на трећи спрат у малу радионицу, где радници растежу стаклене ните и праве разне стварчице, као котаричице, свећњаке итд. Агент чичерон предаде госте момку, елегантно одевену и умаче. Момак их поведе до радионице. Доведе их столу где се прави стаклени мозаик, дуго им нешто говораше, мешајући у говор француске, енглеске и немачке речи, па онда упита Глафиру како се зове.

— Муа? А што ће вам? Пуркуа? чуди се Глафира.

— Vous recevrez tout de suite le souvenir de notre fabrique.

— И овај помиње дар, настави се она чу дити. — Ну, добро. Бјан. Же сју Глафир Иванов.

— G и I... рече момак раднику.

А овај узе комад плава стаклета. мету га у оштру умету, примаче лампи и поче од млечно-белога стаклета исписивати иницијале Глафирине. Изиђе чиода.

— Voilà, madame... рече момак и пружи јој чиоду.

— Ах како је то љубазно од њих! вели она. — Комбјан са кут.

— Rien, madame

— Ах, Боже мој! Дар.. То је дакле дар! Мерси, мосје.. Гле, Никола Ивановичу, како су то добри људи... Поклоните ми чиоду... Онај није слагао.. Не знам само, какав им је рачун за то? Чудно!

— А нама? Има ли што? нита Коњурин.

— А што ће вама? Ви ете људи, а ја сам дама...

Из радионице момак их поведе у стовариште. Беше то раскошно стовариште, пуно шарене стакларије. Хиљаде лепих чашица, вазница и тоалетних ситница. На сваком предмету стоји цена. Глафира просто не зна куда пре да погледа.

— Ијуф! дивних ствари! И како су јевтине! виче она. — Никола Ивановичу! Гле ову чашу! Купи је за спомен. Кошта само 5 франака.

А што ће ми, мила моја? Ког ће ми андрака. Чај да пијем — не може издржати, претуће у комаде.

— Ах, Боже, узми за спомен на Венецију.

— Не, не, не треба.

— Ако ти нећеш, ја хоћу. Ево, ове чашице за ликер, на пример. У Петрограду су четири пута скупље. А гле, како су лепа флакони за тоалету! И то свега 8 франака. То је скоро чабе...

И Глафира стаде одбирати ствари.

Кроз један сат изиђоше из стоваришта, оптерећени куповином. И Коњурин је узео жени две чаше и флакон за мирисе.

— Ни сркнуо ни лизнуо а 92 динара пропадоше, вели Николај — Ето, питаш какав им је рачун да дају чаоде? Ето — дају их за 92 динара. А један динар овде вреди колико 40 копејки у нас.

— Е, Бога ти, не мораш рачунати. Ми смо и пошли на страну да новац трошимо. А гле какве су стварчице! Дивота! Красота! — одговори она Николају.

— Заиста, овде вешто и раде. Умеју будале да премаме, брбља Коњурин. — Није се она битанга чабе око нас вукла.. Ето, сад ће од фабрике свој проценат добити. Ах, ниткови, проби свети! А како ли би било да и ја у Петрограду заведем те пробисвете, нек маме свет у моју колонијалну трговину? запита он Николу Иванића — Нек трче по клинском и обуховском проспекту на нека довлаче свет. „Знаш, поморанца, или холандска сељодка даје се на поклон. Изволте у трговину Коњуринову.“ Па кад га на поморанцу намамиш, он ће узети онда фунту чаја и главу шећера.

— Шта, шта? Нема у нас много таквих будала! вели Николај.

— Та, оно, тако је: само будале по Венецији иду а сви паметни седе, па чувају кућу

— Лепо... Хвала! прихвати Глафира. — Онда и себе у будале урачунавате Ето, и ви сте купили чаше.

— Па разуме се! Одавно сам ја то тврдио. Разуме се, да сам будала, кад по иностранству идем. Јер, на што мени то иностранство?

На пијаци срете их вођ, што их доведе у фабрику. Он се с поштовањем поклони, па шапу нешто француски Глафири

— Сад нас нуди да идемо у фабрику чипака, рече она мужу.

— Не, нипошто! Доста је. Шта то већ значи? Измишља сваки час по неку фабрику! вапије Николај Ивановић — Кад си ти у стакленој фабрици умела 92 франка бацити, на овој би бар 300 оставила.

— Чујеш, може бити да ћу и тамо добити какав „презент“.

— Е, ја не желим презенте! Разумеј, не же-

лим! Марш, господин агенте! Марш! Иди врагу на рогове!

И Николај чак заману на агента штапом Овај одскочи у страну и из даљине се неколико пута поклони.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

НАСЛЕДСТВО

ПРЕВЕО МАРЦИЈАЛ

(СВРШЕТАК)

V

Дознавши тетка, да су њени рођаци подигли парницу противу ње — уплаши се.

— Ма како било, премишљаше она, они од мене кућу не могу отети.

Написа им писмо, да одмах дођу у Москву, да ствар окончају.

Добивши писмо, браћа се обрадоваше.

— Но, рекоше, хвала Богу! Наша ствар добро напредује.

Али они одмах не отпутоваше. Чекали су не би ли и од адвоката какво извешће добили и решише, да причекају до Св. Николе.

Најзад, пођоше и право к адвокату одоше. Спазише они, . . . променио се адвокат: изгледане веома горд. На њему фино одело, ципеле у каљачама, а стан веома елегантан. На наше сељачке једва и погледа.

— Но, како стоји наша ствар? питају браћа.

— Ствар је пропала, одговори адвокат. Могамо се даље жалити. Главно је: да ви будете утврђени у праву наслеђа.

— Како то?

— Тако, то је само форма.

— А што нам то ниси одмах казао? . . .

— Ја бих вам и раније казао, али ту треба новаца, много новаца. Ја мислим да још може бити успеха.

Пребледеше браћа Слегнуше раменима, израчунаше колико су већ потрошили и колико им још треба потрошити, и видеше: да кад би и добили наслеђе не би могли ни трошкове измирити. Посаветоваше се, посаветоваше, — и договореше, да иду к тетци.

— Хајдемо, рекоше, може и добро бити!

— С Богом!

VI

Дођоше браћа код тетки. Говори им тетка:

— Ви хоћете да се судите?

— Да, одговори Алексеј, жалићемо се вишем суду. Нашли смо и адвоката.

Узалуд, децо, ствар је ваша пропала И мене ћете увредити, а себи мало користити — Како мало користити? Кућа ова колико кошта?

— Кад бисте само ви били! А покојна сестра има још фамилије, сем вас. Ако ви приступите кући, налетеће и сви остали као вране

— Па, нека их, ми ћемо узети своје.

Мислила, мислила тетка, па рече:

— Знате шта, децо, да ми ту ствар на леп начин свршимо, потпишите ви, да се одричете куће, а ја, — ја ћу вам зато дати сто рубаља.

— Биће мало, тетка, — рекоше они.

— Није, није мало, одговори она. Више не бисмо добили баш и да се судимо. Тек, — боље да пристанете и на ово.

— Ну, тако ће већ и бити, рече Алексеј. Да дате још две десетице и . . . свршена ствар.

Пристаде тетка. Потписах браћа да се одричу наследства, добише паре, па се упутише к адвокату.

— Но, шта је било? — пита адвокат.

— Ето шта: — ми смо се намирли с тетком и одrekli се куће.

— Колико вам је дала?

— Сто двадесет рубаља

— То значи, да је ствар свршена?

— Наравно да је тако. Ти већ гледај па ту ствар даље прекини.

— То ће лако да буде. Ну, сад, молим вас да ми платите за мој труд.

— Какав труд?

— Ето какав, што сам ја за вашу ствар радио

— Па ти си за то већ узео од нас . . .

— Ја сам узео само толико, колико је било потребно за такеу и друге потребе, а не и за свој труд.

— Како то?

— Тако, лепо. Ако не верујете, ја ћу вас уверити у шта сам ваше паре потрошио.

Зачудише се браћа, не знају шта да раде.

— Ну, шта се ваздан мислите? Дајте паре! Зар ћу ја за бадава за вас да радим?

— Колико да дамо?

— Ну, шта вам могу узети? Дајте шесет рубаља, — па Бог е вама!

— Смилуј се, брате! мољаху браћа. Па ти нас све опљачка . . .

— Шта велите? грмну адвокат. Ах, ви, би танге једне! Ако нећете на леп начин да ми платите, ја ћу вас тужити суду, па ћу два пут више наплатити. Ја нисам ту ствар окончао, већ ви; ту нема никакве моје кривице. Ја бих све то лепо свршио: утврдио бих вас у наследству, а и ја бих добио своје. А где шта ви велите: — да сам вас опљачкао? Ја се трудио, радио, губио време,

а они шта . . . веле да сам их опљачкао! Но . . . ја ћу вас за увреду . . .

Уплашише се браћа, дадоше паре.

— Ето, тако сте требали одмах! — рече адвокат. А, сад у здрављу; други пут ако се што деси, дођите опет.

Ништа не одговорише браћа, већ изађоше.

VII

Упутише се браћа у крчму и спазеше где их очекују жена и још један младић. Та жена беше њихова снаха, жена њихног брата, који је умро у војсци, а младић — син њиховог другог брата, који је такође умро.

— Шта ви чекате? питају браћа.

— Ето шта: прозбори жена: ми смо дознали да сте ви после смрти теткине неко наследство примили. Па право је, да то с нама поделите; и ми смо своји. Био би грех кад не би тако учинили!

Расрди се Алексеје

— Ах, шта ви говорите, будале једне! Гле молим те шта су смислили! Одакле да вам дамо? Ми због тога наслеђа у мало што и сами не пропадосмо.

— Нас се не тичу ваше ствари, рече жена. Ви дајте што нама припада!

— Нема вама ништа! викну Алексеј, и пође да преже коње.

— То тако не иде, деда! — рече сад онај младић. Ми ћемо вас у полицију, ако нам не дате ништа. Ми ту ствар нећемо тако лако пустити!

Доказиваху, доказиваху браћа, али видећи да то ништа не помаже, бацише им по петицу.

Отиде жена са младићем, а браћа, ради опроштаја са Москвом, да коју полију. Пили су јуначки до саме вечери. И у место три дана, путовали су до куће целу недељу; целим путем су пили, а стигли су кући без и једне коцјеке.

— Ну, шта је било? Добили наслеђе, а? — пита Глигорија његов сусед, Михаило Феодоров.

— Добили смо ђавола! одговори злобно Глигорије. Абвокат је за нас добио . . .

— Како то?

— Па тако.

И исприча Глигорије Михаилу целу ствар. Заврте главом Михаило па рече:

— Оно тако и јесте: ко тражи веће, изгуби и оно из вреће.

Виде и Глигорије да је тако.

КЊИЖЕВНОСТ

„О Двodomној Систему“ од Слободана Јовановића (оштампано из „Бранича“) Београд. Штампарија Д. Димитријевића 1899 г. (86 страна).

Ова књига има пет одељака: историски, теориски, однос између два дома, организација Горњег Дома и његово питање код нас.

У првом се одељку у врло кратким али јасним потезима излаже познати историски постанак Горњег Дома у Енглеској и рационални постанак његов у Француској. Јер као што г. Јовановић врло тачно каже Горњи Дом је у Енглеској постао историским развитком, природно и без дискусије. Он се ту нашао пре него што су му људи могли дефинисати суштину или створити неку теорију о њему. Док је у Француској (ма да то г. Јовановић изриком не вели, али је тако) Горњи Дом постанка чисто рационалног, т. ј. пре него што би се он усвојио у парламентарном режиму, он је дискутован на дуго и на широко, на тек пошто се створило убеђење о његовој корисности, он је усвојен и наступила је дискусија о његовој организацији. А у оно мало ретких прилика кад се у Француској од тога одступило и кад је Парламенат био усредеређиван у једној Скупштини, то је се дешавало само из чисто локалних и моменталних потреба, и зато ти случајеви никако не могу улазити као аргументи у начелној дискусији о Горњем Дому.

У другом се делу излажу теорија за и против Горњег Дома. Г. Јовановић налази сасвим умесно да је „с практичног гледишта потреба дводомног система потпуно доказана“, само што ми не држимо да су практични разлози у историском прегледу као што он вели, него се највећи њихов број налази у самом нашем животу и већ довољно проноснираним тежњама код обеју страна. Историски разлози, као и примери узети из свију западних држава могу само служити као веома јако поткрепљење ономе што ми овде већ у самој Србији можемо наћи и поцрпети.

Налазећи, дакле, да је практично потреба Горњег Дома потпуно доказана, г. Јовановић се потрудио да је и теориски докаже. Он је по нашем мишљењу, и ако врло у кратко, потпуно и успео. Ма да су изнесени аргументи већ сви познати, ипак је он први и (по нашем мишљењу) најглавнији бриљантно развио. Тај се аргумент састоји у томе објашњењу: да све власти теже ка узурпацији, и да им је нужно ограничење, а да је за законодавну власт једино ограничење могућно поделом исте.

У трећем делу се одређује у каквом односу има стајати Горњи Дом према Доњем, *ergo* и према извршној власти — влади. Г. Јовановић налази да се Горњем Дому не може дати право да обара владе, а ми додајемо да оно није ни у Француској дато. Случај са кабинетом Буржоа није меродаван у теорији, јер је он више изазван партиском заостреношћу. Сенат је пре хтео оним вотумом да протестује против онаквог поступања Првог Министра према једној целој партији, која има већину

у оба дома, него што је хтео да ерижира какву теорију и да из ње испреда повећање каквих права за Сенат.

Оставка Тирарова још мање може послужити као доказ тог сенатског права. Тирар, који је и сам сенатор, није хтео остати даље на влади кад је изгубио поверење својих колега, на чије он мишљење мора много полагати, јер је и сам из њихове средине. Нама је познат још један најновији случај са Дарланом, министром правде, који је преместив једног непокретног судију, проузроковао један вотум у Сенату, којим се Министар позива да се придржава закона. Али и ту није пао министар што је морао пасти услед таквог вотума, него једино због тога што се приметило да је се он огрешио о материјални закон и што је ауторитет Сената толики да се онај министар који је навукао прекор једног оваквог тела, не осећа више довољно јак на том месту. Сем тога г. Јовановић закључује да координовање два дома мора бити тако да Горњи Дом има само у законодавној части потпуно равноправност са Доњим, а у финансијској и административној грани, а да је он потчињен Доњем Дому. Наравно да је то само у врло крупним потезима означено, а да би се детаљно водила много шира дискусија. Најтеже би било измирити право, које се мора оставити Сенату, са одсуством права код Сената да може оборити Владу.

У четвртном се делу говори како су горњи домови организовани, и излаже се да чланови горњих домова имају различно порекло. Они су или по праву наследства (више племство) или по праву свог високог положаја, или наименовани или изабрани. Г. Јовановић се изјаснио за комбиновање од ове последње три категорије, што се у осталом по нашем мишљењу за Србију не може Горњи Дом друкчије ни замислити. Само г. Јовановић се са свим уздржао од каквог наговештавања: како би се могао у Србији комбиновати Горњи Дом, чему у овој више начелној расправи не би ни било места.

У петом и највећем делу говори се о историји тога питања у Србији. Дефинишући у кратко све наше уставе и законе о Скупштини (1835, 1839, 1858, 1859, 1861, 1869 и 1888) г. Слободан налази да се при грађењу свију имао на уму и Горњи Дом, само што је у 1869 год. Намесништво подвалило одбору и није га увело у онај пројект Устава, који је пред Велику Скупштину изнесен, а у 1888 год. „уставни одбор није настојавао на његовом усвајању поглавито из извесних политичких обзира, на које је Њ. В. Краљ Милан био свратио пажњу. Предлог устава израђен одбором имао се поднети В. Скупштини да о њему као о целини решава, да га или без измена прими или са свим одбаца. Због тога морале су се избацити из њега све оне одредбе, којима би већина В. Скупштине у тој мери била противна да би цигло због њих била кадра цео устав одбити, и пошто се претпостављало да би у те тако непопуларне одредбе спадала и она о Горњем Дому, било је одлучено да се та одредба жртвује успеху уставног преображаја“. То је једино место у овој књизи, коме ми имамо да замеримо. Оно је не само негачно, него је и неискрено. Изнесен је само *изговор*, али не прави *разлог*, који је био у томе: што су се у тој несимпатији према Горњем Дому били тада срели и владалац и најјача политичка партија

у земљи, а остале две нису имале довољно куражи, а можда ни довољно убеђења, да га захтевају и бране.

Г. Јовановић је означио као највеће противнике Горњег Дома у Србији г. г. Гигу Гершића и Др. М. Ђ. Миловановића, па и то овог другог више као индат првом. Кад је се по доласку Напредне Владе мислило да ће се приступити промени Устава, г. Гершић је у „Раду“ штампао једну своју критику на уставову Горњег Дома. Г. Слободан налази да је та критика учинила веома велики упечаток и да је публика сматрала после тога да је њоме Горњи Дом „суђен и осуђен“. То тако велико дејство ни у колико није могао умањити одговор Др. Владана у „Отаџбини“, који г. Слободан крети само „неегручним“. Ми налазимо да је писац и сувише велику одговорност бацио на г. Гершића, показујући на њ, као на онога, који је створио струју против Горњег Дома. По нашем мишљењу г. Гершић је тада био само нека врста правног референта за оне идеје, чији су пропагатори тада и раније били г. г. Петар Тодоровић, Др. Лаза Пачу, Мита Џенић, Драгиша Станојевић, и други не мање славни борци за народна права. По нама, систем Горњег Дома није био компромитован толиком јачином напада (ох, не!) колико слабосту и млитавосту одбране. О овоме ћете се и сами моћи данас уверити, ако замислите ма какву ствар, добру и праведну, поверену одбрани Др. Владана. На мах би она постала непопуларна и сви би се елементи груписали против тога. Довољно је да једну ствар такви синови бране, па да она за вечита времена пропадне у јавном мњењу. Тако је било и у овом специјалном случају са Горњим Домом. Сва одговорност што је ово предузеће избацило лежи на пок. Пироћанцу. Кад је већ имао ту замисао, сам саставио пројект Устава, требао се он покренути и да га брани и заступа, а не да одбрану једне овако важне установе повери опеснарском таленту једног резервног лечника. Пироћанац са својим силним уделом и онаком спремом би олако изашао на крај са својим противницима и у брзо показао свету праву вредност ове установе. Али је то фатално да у Србији упропасте најбоље замисли, не противници тих идеја, него саме присталице. Конзерватизам није уништен у Србији радикализмом — који би му био само благотворни баланс — него баш оним самима, који треба да су носиоци његови. Најеклатантнији пример за то је данашње време.

Завршујући ове ретке ми понављамо: да без икаквих обзира на саму теорију о Горњем Дому, и на сматрања о њему на Западу, ми имамо јаке практичне разлоге, чисто, специјално српске, чак србијанске, да желимо уставову Горњег Дома. У детаље разлагања и објашњења нећемо улазити да не би изгледали данас смешни, толико је мало вакат за ову врсту уставних разговора, али морамо само то нагласити: да Горњи Дом нема циља у Србији да *ограничава* радњу Доњег Дома, која је и иначе на нулу сведена и која никад никог није женирала, нити је коме хаснила, нити штетила, него само да организује и солидарисхе „интелигенцију“ у Србији, ону интелигенцију, коју сваки воли да прави одговорном, за све што

се зло ради у Србији. Тако би се пречистили појмови и утврдиле бар неке аксијоме; нашла би се ма каква стална полазна тачка за даљи рад. Онда би и тек могли рачунати на неку Скупштину и надати се користи од њеног рада. Зато и треба сваки прави пројекат народног представништва да добро утуви ово: *да без Горњег Дома у Србији неће никад бити ни Доњег Дома.*

Ово је дело написано, и ако сувише збијено, леним и јасним стилем и ми га сваком човеку, који хоће о политици да води рачуна, препоручујемо. И г. Ст. Протић је у „Одјеку“ симпатично и са похвалном искреношћу приказао ову књижицу једним повећим чланком, али из кога ипак провирује сујеверан страх од самог назива ове установе.

Spectator.

МАТЕРИНО СРЦЕ

— ПОКУПЉЕНИ БИСЕР —

Звезде што лете на земаљском свету, то су молитве материног срца, што Богу теже. Н. Ch. Amsender.

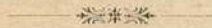
Под мајчиним срцем зачиње се живот децији, па материном срцу развија се, у материном срцу и из њега ваља да процвета. Julie Burov

Материно срце је најленше и најсигурније место синовљево, чак и кад седе власи понесе, — и свако у читавом свемиру има само једно јединито тако срце.

Adalbert Stifter

Један учитељ виши је по достојанству нег десет брамана, један отац виши нег десет учитеља, а једна јединита мати виша нег десет очева па чак него и цела земља.

Индиска.

РЕПЕРТОАР

НАРОДНОГА ПОЗОРИШТА

Субота, 8. маја: *Женидба и удадба*, шаљива игра у три чина, од Јована Ст. Поповића. — *Лажа и паралажа*, шаљива игра у два чина, од Јована Ст. Поповића (*Први акт*).

Недеља, 9. маја: Дневна представа: *Јеврејин из Пољске*, драма у три чина и пет слика, написали Еркман — Шатријан, превод с француског. — Вечерња представа: *Пигиар*, оперета у три чина, од М. Веста и Л. Хелда. Музика од Карла Целера.

Садријај: „Промена у уредништву“. — „Побни напад“ (песма). — „Малерозан човек“ (серијетак). — „Где поморанце зру“ (наставак). — „Наследство“ (серијетак). — „Књижевност“. — „Материно срце“. — „Репертоар Н. П.“

Власник и заступ. уред.: Ст. М. Веселиновић, — Царна Радикална Штампарија —